

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

GEOGRAFIA (Batxillerat)

Finalitat de l'assignatura

La geografia té com a finalitat estudiar i analitzar l'organització de l'espai, els paisatges i les activitats que es desenvolupen sobre el territori, entès com el conjunt de relacions entre el mateix territori i la societat que hi actua. Per aconseguir-ho, la geografia del batxillerat, que inclou un vast i rellevant camp de coneixements, ha de transmetre les capacitats i els procediments que permetin, de manera detinguda i detallada, estudiar aquesta realitat espacial de cada vegada més complexa, heterogènia i mòbil en el marc d'un món globalitzat i percebut progressivament com a més unitari, però també molt fragmentat i divers.

Mitjançant l'estudi d'aquesta assignatura, l'alumne pot adquirir una visió global, més analítica i d'abast molt més ampli dels fets i els processos geogràfics. Es pretén facilitar l'estudi de les interaccions que es produeixen a l'espai, comprendre les diverses estructures i organitzacions espacials i analitzar els problemes territorials, especialment les causes d'aquests problemes, així com preveure les conseqüències que comporten les decisions que s'adopten sobre l'ús d'aquest espai.

Amb l'adquisició d'aquest coneixement, es pot transmetre la idea de responsabilitat dins la societat, ja que l'ésser humà és el principal agent de transformació del medi natural, i, d'aquesta manera, participar de forma molt activa en la formació en valors.

Convé destacar també l'aportació específica de la geografia en el desenvolupament d'habilitats i capacitats d'interpretació i de síntesi, que s'obtenen mitjançant la recerca, l'obtenció i el tractament de la informació, l'anàlisi de fenòmens geogràfics complexos, la formulació d'hipòtesis, el plantejament de solucions alternatives, etc.

En aquesta disciplina es fan servir instruments propis, entre els quals cal destacar la cartografia i les imatges o les estadístiques de diferents tipus, la qual cosa permet fer interpretacions globals, sistemàtiques i integrades de la realitat que ens envolta i identificar les unitats territorials, els paisatges i els resultats de les activitats humanes a fi de poder conèixer i comprendre l'espai.

La distribució dels continguts té com a objectiu reforçar els coneixements adquirits a l'educació secundària obligatòria i, d'altra banda, aprofundir en el coneixement de la ciència geogràfica, a fi de proporcionar connexions amb opcions posteriors.

Els continguts i els objectius de l'assignatura de geografia al segon curs del batxillerat s'han seleccionat tenint en compte, per una banda, la realitat espacial dels territoris d'Espanya tant des del punt de vista de les característiques que tenen en comú com des de l'anàlisi de la diversitat i la pluralitat geogràfica que presenten i, per l'altra, considerant que els fenòmens geogràfics han adquirit una dimensió global especialment intensa les darreres dècades. Actualment, cap espai no pot ser explicat considerant únicament la seva realitat. Espanya manté relacions amb altres espais i països: és membre de la Unió Europea, forma part dels principals organismes internacionals, és una peça més del sistema mundial. Difícilment es pot explicar la part sense el tot. És per això que el darrer bloc tracta de la projecció de la realitat espacial espanyola i balear, immerses en un àmbit més ampli (mediterrani, europeu i mundial).

Estructura del currículum

L'assignatura de geografia es divideix en dotze blocs temàtics:

Bloc 1. La geografia i l'estudi de l'espai geogràfic

Comprèn l'estudi del concepte de *geografia*, l'espai com a resultat de les relacions humanes i socials, i les tècniques cartogràfiques com a instruments essencials per estudiar la geografia.

Bloc 2. El relleu espanyol: diversitat geomorfològica

Aquest segon bloc se centra en l'estudi del relleu espanyol: la història geològica que conforma les diferents estructures, els diferents tipus de roques i de formes de modelat i les principals unitats del relleu peninsular i insular. També s'hi tracta la tècnica per fer un perfil topogràfic i comentar-lo, molt útil per apreciar la diversitat de formes topogràfiques i la disposició espacial d'aquestes.

Bloc 3. La diversitat climàtica i la vegetació

En aquest bloc es parteix del conjunt de factors i elements que determinen i componen l'estat de l'atmosfera. S'hi estudien els dominis climàtics espanyols mitjançant l'elaboració i l'anàlisi de climogrames, i els tipus de temps atmosfèric a Espanya mitjançant l'anàlisi i la interpretació de mapes del temps. Finalment, s'hi

estudia la vegetació espanyola: factors i característiques, diferents formacions existents i distribució d'aquestes formacions.

Bloc 4. La hidrografia

Comprèn l'anàlisi de la diversitat hídrica peninsular i de les illes, dels vessants hidrogràfics continentals, dels règims fluvials, dels aiguamolls i de les aigües subterrànies. Finalment, s'hi detallen els recursos hídrics i l'aprofitament humà que se'n fa.

Bloc 5. Els paisatges naturals i les relacions natura-societat

El darrer bloc dedicat a la geografia física aborda l'estudi de les relacions entre els diferents elements del medi natural i entre aquests i l'ésser humà. S'hi estudien els paisatges naturals com a resultat de la interacció a l'espai de diversos elements mediambientals. A continuació, s'hi analitza la influència del medi natural sobre les persones com a recurs per cobrir les seves necessitats i com a risc per a la vida i per al benestar. La segona part tracta de la influència de l'activitat humana sobre el medi físic, els problemes que això genera i les actuacions encaminades a aprofitar el medi de forma sostenible i a afavorir la conservació del patrimoni natural.

Bloc 6. La població espanyola

S'hi presenten les fonts que proporcionen informació sobre la població. Mitjançant aquestes fonts s'observen la distribució territorial, l'evolució històrica, els moviments naturals i les migracions. L'anàlisi i el comentari de gràfics (piràmides de població), taules i mapes permeten tenir una visió de l'espai demogràfic present, de les diversitats regionals, de la problemàtica actual i de les possibilitats de futur, amb especial èmfasi en la situació balear.

Bloc 7. L'espai rural i les activitats del sector primari

En aquest bloc s'estudia l'heterogeneïtat i la complexitat dels paisatges rurals: importància econòmica, factors naturals i històrics que han conduït a la situació actual, estructura de la propietat, polítiques de reforma agrària, tipologia de les activitats agràries i paisatges agraris resultants. També s'hi tracta la situació del sector dins el context de la Unió Europea i s'hi estudia la silvicultura i l'activitat pesquera. Finalitza amb una visió de conjunt del sector primari a les Illes Balears.

Bloc 8. Les fonts d'energia i l'espai industrial

Aquest bloc s'inicia amb l'estudi de les matèries primeres i les fonts d'energia, base fonamental de l'activitat industrial. Posteriorment, s'hi analitzen les etapes del

procés d'industrialització, la conjuntura històrica d'aquest procés, la producció industrial, l'estructura productiva dels factors i les tendències de localització, les àrees industrials i la política industrial immersa en les tendències de la pertinença a la Unió Europea. Paral·lelament, s'hi analitzen els sectors industrials a les Illes Balears i la incidència econòmica que tenen.

Bloc 9. El sector de serveis

S'hi estudia la creixent terciarització de l'economia espanyola a través de la distribució territorial del sector de serveis i l'impacte que té sobre determinats indicadors econòmics. També s'hi analitzen les característiques de les tres activitats més destacades d'aquest sector: el transport, el comerç i el turisme. Pel que fa als espais turístics, es posa especial èmfasi en l'estudi d'aquest sector a les Illes Balears i la relació que manté amb el medi ambient. S'hi tracten d'una forma no tan detallada altres activitats terciàries: sanitat, educació, finances, serveis públics, etc.

Bloc 10. L'espai urbà

Comprèn el concepte de *ciutat* i la influència que exerceix i les diferents morfologies d'estructura urbana. També s'hi analitza la necessitat de la planificació urbana, el procés d'urbanització i les etapes d'aquest procés, les àrees d'influència i els usos del sòl. Finalment, s'hi estudia la xarxa urbana espanyola, amb el cas pràctic del sistema urbà de les Illes Balears, la macrocefàlia de Palma i l'ordenació territorial.

Bloc 11. Formes d'organització territorial

S'inicia amb l'estudi de l'organització política i administrativa del territori espanyol. Després, es presenten els desequilibris demogràfics, econòmics i socials existents. Finalment, s'analitza l'estat de les autonomies, amb les polítiques regionals i de cohesió territorial i les particularitats polítiques i administratives de les Illes Balears.

Bloc 12. Espanya a Europa i al món

En aquest darrer bloc es tracten els aspectes relacionats amb la situació d'Espanya al món, l'espai geogràfic de la Unió Europea i la posició que hi ocupa Espanya, i els reptes que es plantegen en el futur. Finalment, s'hi analitza la inserció del territori espanyol al món, el procés de globalització i les desigualtats territorials que aquest procés provoca, així com la posició d'Espanya dins les àrees socioeconòmiques i geopolítiques del món.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Actualment es considera que, en el procés d'ensenyament-aprenentatge, els alumnes han de ser els protagonistes i han d'aconseguir un aprenentatge significatiu; és a dir, un aprenentatge en què han de relacionar la informació nova amb la que ja tenen i les han de reajustar i reconstruir durant el procés.

La metodologia pot ser molt variada i ha de ser l'adequada per contribuir al desenvolupament integral dels alumnes i afavorir la consecució dels objectius de l'assignatura.

Les activitats educatives triades han d'afavorir la capacitat dels alumnes per aprendre per si mateixos, però també per treballar en equip. Al mateix temps, s'han d'aplicar els mètodes de recerca apropiats; és a dir: els alumnes han de poder analitzar, raonar, investigar, valorar, exposar i aplicar els procediments associats a l'estudi d'aquesta matèria.

Aquesta assignatura té com a finalitat estudiar l'organització de l'espai terrestre, entès com el conjunt de relacions entre el territori i la societat que hi actua, ja que és la ciència que estudia la interacció entre l'home i el medi i que, al mateix temps, també estudia el paisatge. Per això, la metodologia utilitzada per aconseguir que els alumnes arribin a interioritzar, mitjançant un aprenentatge significatiu, la realitat espacial econòmica i social pot ser molt diversa.

Sovint es publiquen als mitjans de comunicació notícies relacionades amb l'assignatura de geografia: plans d'ordenació urbana, polítiques agràries, destrucció o recuperació d'espais naturals, etc. Això permet relacionar el que els alumnes estudien amb la realitat que els envolta, la qual cosa fomenta la seva curiositat i afavoreix la seva motivació. A més a més, alguns temes poden suscitar una clara controvèrsia, de tal manera que, amb la discussió i el raonament, els alumnes poden formar-se una opinió fonamentada i crítica.

Recursos didàctics

La selecció dels diferents tipus de recursos que s'utilitzaran depèn de l'estratègia didàctica de cada professor i de les particularitats del grup classe que els emprarà, però sempre s'ha de tenir en compte que els protagonistes de l'aprenentatge han de ser els alumnes i que els diferents instruments s'han d'adaptar als alumnes amb

necessitats específiques de suport educatiu, a fi de fomentar la qualitat, l'equitat i la inclusió educatives i la no-discriminació de les persones amb discapacitat, tal com estableix la normativa.

S'ha de facilitar que els alumnes adquireixin uns sabers coherents, actualitzats i rellevants i que integrin els aprenentatges i les experiències que contribueixen a superar els estàndards d'aprenentatge avaluables d'aquesta assignatura. També han d'adquirir els coneixements necessaris per emprar les tecnologies de la informació i la comunicació i el vocabulari específic de l'assignatura.

A part dels mètodes més clàssics dels llibres de text i els mitjans audiovisuals (projectors, pel·lícules), es poden emprar diferents tècniques i recursos, com els informàtics (ordinadors, pissarres digitals interactives, pissarres digitals, canons de projecció, etc.).

Les activitats que es poden dur a terme són molt variades i diverses. Els mapes i els atlas ens serveixen en general per a totes les branques de la geografia, però segons la branca concreta ens centrarem més en uns recursos o uns altres. Així, per a la geografia física podem recórrer, entre altres recursos, a la cartografia topogràfica i temàtica, a les fotografies aèries, als ortofotomapes, als climogrames, etc. Pel que fa a la geografia humana, destaquen recursos com els plànols, els textos, les sèries estadístiques, els gràfics, les taules, les piràmides de població, etc.

D'altra banda, es pretén que els alumnes puguin desenvolupar habilitats de recerca com formular hipòtesis; recollir informació procedent de fonts variades (cartogràfiques, estadístiques o de textos i imatges presents a mitjans convencionals o propis de les tecnologies de la informació i la comunicació); representar la informació mitjançant gràfics, taules, mapes, etc.; interpretar, comentar i valorar críticament la informació, i, finalment, presentar conclusions de forma raonada i amb una línia argumental justificada.

Distribució espai-temps

Les diferents activitats d'ensenyament es poden dur a terme en una aula normal, en una aula matèria, amb visites directes, amb treballs de camp, etc., i la distribució temporal depèn de les activitats i els objectius programats.

Tipologia d'agrupaments

El perfil de l'activitat determina la forma de fer feina dels alumnes, que pot ser de tipus individual, en petits grups, en grups més nombrosos, de forma col·laborativa, mitjançant recerques interdisciplinàries, etc.

Tractament disciplinari

D'acord amb les finalitats, els objectius i els estàndards d'aprenentatge avaluables, aquesta assignatura ha de contribuir fonamentalment a sensibilitzar els alumnes en l'anàlisi, el coneixement i l'estudi crític i raonat del paisatge, tant del natural com del modificat per l'home, i de les activitats econòmiques que s'hi duen a terme.

La geografia contribueix a comprendre l'espai i l'acció antròpica sobre el territori tenint en compte múltiples causes, a valorar l'acció humana en la construcció del territori i a analitzar-ne les conseqüències (territorials, humanes, econòmiques, socials, mediambientals, etc.), i a establir un compromís ètic amb la construcció i/o la conservació del territori. Per tant, és una ciència que està molt connectada a altres ciències, com la història, la biologia, la geologia, etc. A més a més, ha de contribuir, com a mínim, a fer que els alumnes assoleixin diverses competències, com un nivell més adequat de comunicació lingüística i competències digitals i competències referents al tractament de la informació, tal com estableix la normativa. Aspectes com els processos geològics que intervenen en la formació de les unitats del relleu peninsular es poden tractar de forma interdisciplinària a l'assignatura de geologia, i els continguts sobre contaminació del medi, a l'assignatura de ciències de la Terra i el medi ambient.

Avaluació

L'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge ens permet saber si l'estratègia didàctica triada ha estat la més adequada i si s'han assolit els objectius proposats en els continguts, així com les tècniques i les destreses de la geografia per localitzar i diferenciar elements; per analitzar-los, interpretar-los i explicar-los, i per presentar conclusions de forma oral o per escrit i amb la terminologia adequada.

En l'avaluació, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluables són els referents per comprovar el grau d'adquisició de les competències i d'assoliment dels objectius de l'etapa. Els professors de la matèria han de decidir si els alumnes els han assolit.

L'avaluació de l'aprenentatge dels alumnes ha de ser continuada i s'ha de tenir en compte sempre el que indica la normativa sobre l'assistència regular a classe i la participació en les diferents activitats proposades pels professors de la matèria. Els alumnes tenen dret a ser avaluats seguint uns criteris objectius i a conèixer el resultat del seu aprenentatge. Els criteris d'avaluació s'han d'incloure en la programació didàctica del departament i els alumnes n'han d'estar informats.

Els professors han d'avaluar tant l'aprenentatge dels alumnes com els processos d'ensenyament-aprenentatge i la seva pròpia pràctica docent. Per fer-ho, s'han d'establir indicadors d'assoliment en les programacions didàctiques, tal com indica la normativa. L'avaluació, entesa com un tot, afecta tot el procés, ja que valora aspectes com l'actuació del professor, les activitats, el material, l'ambient de feina, etc.

Per obtenir, en cada moment, una informació vàlida i fiable de l'avaluació és convenient que els professors utilitzin els mètodes i els instruments més adequats: observació directa, revisió del quadern d'aula, treballs individuals, col·lectius o col·laboratius, valoració de les proves orals i escrites, etc.

D'acord amb la normativa, s'han d'establir les mesures més adequades perquè les condicions de realització de les avaluacions s'adaptin a les necessitats dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu. Aquestes adaptacions no es poden tenir en compte, en cap cas, per minorar les qualificacions obtingudes.

El paper dels docents

La normativa reconeix que els professors són un dels factors essencials de la qualitat de l'educació. Entre les funcions que la normativa els atribueix destaquen la programació i l'ensenyament de la matèria; l'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes i dels processos d'ensenyament; la direcció i l'orientació de l'aprenentatge dels alumnes i el suport al seu procés educatiu, en col·laboració amb les famílies, i la recerca i l'experimentació relacionades amb els processos d'ensenyament i la millora contínua d'aquests processos.

Participació de les famílies

Les famílies són les primeres responsables de l'educació dels seus fills, segons la normativa educativa; per això, el sistema educatiu les ha de tenir en compte i ha de confiar en les seves decisions. La normativa també indica que les famílies han de col·laborar amb els seus fills en la feina quotidiana i s'hi han de comprometre, a fi d'aconseguir l'èxit en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Comunicació lingüística

- Adquisició i ús adequat del llenguatge geogràfic, imprescindible per descriure processos i realitats geogràfiques.
- Comprensió de textos i d'informació i diferenciació de les idees principals de les secundàries.
- Elaboració d'exposicions orals i escrites coherents, amb un ús correcte de la sintaxi i el lèxic, per comentar documents de diferent format (textos, imatges, mapes, gràfics, etc.) referents a un fenomen geogràfic.
- Disposició per al diàleg crític i constructiu com a eina per a la convivència i la interacció amb els companys.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

- Utilització d'eines matemàtiques (magnituds, percentatges, taxes, escales) per analitzar i descriure un aspecte geogràfic.
- Aplicació de principis i processos matemàtics en la confecció de gràfics i l'anàlisi de taules estadístiques.
- Utilització del mètode científic en tasques en les quals es duen a terme observacions, s'estableixen hipòtesis i s'extreuen conclusions, amb l'objectiu de prendre decisions.
- Coneixement de la història de la Terra i dels processos que han originat la configuració que té actualment.
- Adquisició del coneixement de l'espai físic en què es desenvolupa l'activitat humana.
- Relació dels sabers geològics amb la producció agrícola, ramadera, marítima, minera i industrial.
- Implicació en l'ús raonable dels recursos naturals, així com en la conservació del medi ambient.
- Valoració crítica de l'impacte de les activitats humanes sobre el medi físic.

Competència digital

- Utilització del llenguatge específic en l'ús d'aplicacions informàtiques.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per cercar, obtenir i processar la informació de manera crítica.
- Creació de continguts emprant mitjans informàtics.
- Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació per a la interacció professor-alumne (Moodle, aula virtual, blogs, etc.).
- Respecte dels principis ètics en l'ús de les fonts informàtiques.
- Valoració crítica de la selecció de la informació, tenint en compte la fiabilitat de les fonts de les quals procedeix.
- Motivació per aprendre a emprar les tecnologies i per millorar-ne l'ús.

Aprendre a aprendre

- Coneixement dels processos d'aprenentatge partint del que sap i organització del propi aprenentatge mitjançant la gestió eficaç del temps i de la informació.
- Obtenció d'estratègies de planificació per resoldre una tasca, supervisar la pròpia feina i avaluar els resultats obtinguts.
- Ús de la motivació i la curiositat per aprendre a fi d'aconseguir sentir-se protagonista del procés i el resultat de l'aprenentatge.
- Ús i aplicació de nous coneixements adquirits gràcies a la curiositat per aprendre a partir d'experiències vitals prèvies.

Competències socials i cíviques

- Comprensió dels diferents codis de conducta de les societats a través de l'estudi de la geografia humana.
- Identificació de conceptes ètics (igualtat, no-discriminació, democràcia, drets humans, etc.) en l'organització social, política i econòmica d'Espanya.
- Comprensió dels processos socials i culturals de caràcter migratori en un món globalitzat.
- Organització de debats en els quals es respectin les diferències i se superin els prejudicis, a fi de manifestar solidaritat i participar en la presa de decisions de forma democràtica.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

- Elaboració de projectes mostrant creativitat i imaginació a l'hora de planificar-los, analitzar-los, organitzar-los i gestionar-los.
- Utilització de debats sobre temes de geografia per saber comunicar-se, presentar idees i negociar de manera argumentada.
- Adquisició de pensament crític i de sentit de responsabilitat.

Consciència i expressions culturals

- Coneixement del patrimoni mediambiental i dels canvis en l'evolució del paisatge geogràfic (físic, humà i urbà) deguts a les diferents cultures.
- Aplicació de diferents habilitats de pensament amb sensibilitat i sentit estètic.
- Respecte per la diversitat cultural i el diàleg entre cultures i societats.
- Potenciació de la iniciativa, la creativitat i la imaginació mitjançant la realització de tasques que suposin recreació, innovació i transformació.
- Gaudi i valoració crítica del patrimoni natural com a resultat de l'evolució de les diferents cultures i demostració d'interès, estimació i respecte per aquest patrimoni.

Objectius específics

L'ensenyament de la geografia al segon curs del batxillerat té els objectius següents:

1. Comprendre i explicar l'espai geogràfic espanyol com un espai dinàmic, caracteritzat pels contrastos i la complexitat territorial i resultat de la interacció de processos socials, econòmics, tecnològics i culturals que han actuat en un marc natural i històric.
2. Identificar i comprendre els elements bàsics de l'organització del territori emprant processos i destreses específicament geogràfics a l'hora d'analitzar i interpretar un determinat fenomen o situació territorial, valorant els múltiples factors que hi intervenen i aplicant les tècniques de representació cartogràfica.
3. Conèixer les característiques dels diferents medis naturals presents a Espanya i identificar els trets geogràfics que defineixen el territori espanyol.
4. Interessar-se activament per la qualitat del medi ambient, ser conscients dels problemes derivats de certes actuacions humanes i entendre la necessitat d'impulsar polítiques d'ordenació territorial i d'actuar pensant en les generacions presents i en les futures, amb la capacitat de valorar decisions que afecten la gestió sostenible dels recursos i l'ordenació del territori.

5. Comprendre la població com un recurs essencial, la distribució, la dinàmica i l'estructura de la qual intervenen de manera rellevant en la configuració dels processos que defineixen l'espai.
6. Analitzar els diferents tipus d'explotació de la naturalesa, així com les activitats productives i l'impacte territorial i mediambiental que generen, i reconèixer la relació entre el medi i els grups humans.
7. Conèixer i valorar les característiques del territori de les Illes Balears, així com les transformacions recents que ha patit el medi natural balear, i ser conscients de l'impacte mediambiental que suposa l'ocupació territorial, l'explotació dels recursos i l'ordenació de les activitats econòmiques.
8. Explicar la posició d'Espanya i de les Illes Balears en el context mediterrani, europeu i mundial. Conèixer les característiques territorials de la Unió Europea i analitzar les relacions entre els principals problemes d'origen geogràfic en un món en què de cada vegada hi ha més interrelació i en què coexisteixen la uniformització econòmica i el control i el repartiment desigual dels recursos.
9. Conèixer i respectar tant l'espai més acostat al propi entorn com altres espais geogràfics més llunyans i cooperar per superar les desigualtats que imposen els diferents nivells de desenvolupament.
10. Entendre i analitzar l'espai urbà com a element de la configuració dels processos que constitueixen l'espai geogràfic.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

BLOC 1. LA GEOGRAFIA I L'ESTUDI DE L'ESPAI GEOGRÀFIC
Continguts
Concepte de <i>geografia</i> . Característiques de l'espai geogràfic. El territori com a espai de relacions humanes i socials especialitzades. El territori com a centre d'interacció de les societats: el desenvolupament sostenible. El concepte de <i>paisatge</i> com a resultat cultural. Les tècniques cartogràfiques. Plànols i mapes: components i anàlisi. La representació gràfica de l'espai geogràfic en diferents escales. Obtenció i interpretació de la informació cartogràfica.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable
1. Reconèixer la peculiaritat del coneixement geogràfic utilitzant les eines d'anàlisi i els procediments propis d'aquest coneixement.

- 1.1. *Describeu la finalitat de l'estudi de la geografia i les principals eines d'anàlisi i els procediments d'aquesta disciplina.*
2. Identificar les diverses ocupacions de l'espai geogràfic, entès com a centre de relacions humanes i socials.
 - 2.1. *Identifica els diferents paisatges geogràfics.*
 - 2.2. *Enumera i descriu les característiques dels paisatges geogràfics.*
3. Distingir i analitzar els diferents tipus de plànols i mapes amb diferents escales i identificar-los com a eines de representació de l'espai geogràfic.
 - 3.1. *Utilitza adequadament les eines característiques de la ciència geogràfica.*
4. Analitzar i comentar el mapa topogràfic nacional a escala 1:50.000, especialment algun full de les Illes Balears.
 - 4.1. *Extreu informació del mapa topogràfic nacional mitjançant els procediments de feina del geògraf.*
 - 4.2. *Extreu informació de mapes i plànols de diferents escales.*
5. Dissenyar i comparar mapes sobre espais geogràfics, especialment els de les Illes Balears, usant els procediments característics.
 - 5.1. *Identifica en un paisatge les diferències entre paisatge natural i paisatge cultural.*
6. Cercar, seleccionar i elaborar informació de contingut geogràfic obtinguda de fonts diverses i presentar-la de forma adequada.
 - 6.1. *Extreu conclusions de l'observació d'un mapa i comenta les característiques de l'espai geogràfic.*

BLOC 2. EL RELLEU ESPANYOL: DIVERSITAT GEOMORFOLÒGICA

Continguts

Espanya i la seva singularitat geogràfica: unitat i diversitat.
El relleu espanyol: diversitat geomorfològica:
Localització dels principals accidents geogràfics.
Evolució geològica del territori espanyol que conforma les diferents morfologies estructurals.
Identificació de les unitats del relleu espanyol peninsular i insular i trets de cada unitat.
Litologia peninsular i insular i formes de modelat.
Tall topogràfic: realització i anàlisi.
El sòl a Espanya: varietat edàfica i característiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Distingir les singularitats de l'espai geogràfic espanyol i assenyalar els aspectes que li confereixen unitat i els elements que provoquen diversitat.
 - 1.1. *Dibuixa i assenyalas les unitats del relleu sobre un mapa físic d'Espanya i comenta les característiques que presenten.*

2. Descriure els trets del relleu espanyol i situar-ne i analitzar-ne les unitats de relleu.
 - 2.1. *Identifica i representa en un mapa els elements del relleu que són similars i els que són diferents del territori peninsular i de l'insular.*
3. Definir el territori espanyol subratllant les diferències de les unitats morfoestructurals.
 - 3.1. *Enumera i descriu els principals trets del relleu d'Espanya.*
4. Diferenciar la litologia d'Espanya i especificar-ne les característiques i el modelat, amb especial atenció a les diferències entre les illes Balears.
 - 4.1. *Classifica les unitats del relleu espanyol segons les característiques geomorfològiques.*
5. Utilitzar correctament el vocabulari específic de la geomorfologia.
 - 5.1. *Descriu sumàriament en un mapa l'evolució geològica i la conformació del territori espanyol.*
6. Cercar i seleccionar informació del relleu obtinguda de fonts diverses —fonts bibliogràfiques, fonts cartogràfiques, Internet o treballs de camp—, presentar-la de forma adequada i assenyalar els condicionaments que el relleu pot imposar.
 - 6.1. *Elabora un tall topogràfic i explica el relleu que reflecteix.*
7. Identificar les característiques edàfiques del sòl.
 - 7.1. *Enumera i descriu els elements constitutius dels diferents tipus de sòl a Espanya.*
 - 7.2. *Localitza en un mapa d'Espanya els diferents tipus de sòl peninsulars i insulars.*

BLOC 3. LA DIVERSITAT CLIMÀTICA I LA VEGETACIÓ

Continguts

Factors geogràfics i elements del clima.
Dominis climàtics espanyols: característiques i representació en climogrames.
Dominis climàtics espanyols: problemàtica.
Tipus de temps atmosfèric a Espanya.
El mapa del temps: anàlisi i interpretació.
Factors geogràfics i característiques de la vegetació. Formacions vegetals espanyoles i distribució d'aquestes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Assenyalar en un mapa d'Espanya els dominis climàtics.
 - 1.1. *Localitza en un mapa d'Espanya els diversos climes.*
2. Distingir els climes d'Espanya i comentar-ne les característiques (assenyalar els factors i els elements que els componen per diferenciar-los).
 - 2.1. *Descriu i compara els climes d'Espanya i n'enumera els factors i els elements característics.*
3. Distingir els climes d'Espanya i la representació d'aquests en climogrames.
 - 3.1. *Representa i comenta climogrames específics de cada clima.*
 - 3.2. *Comenta les característiques dels diferents climes espanyols a partir de climogrames representatius.*

4. Comentar la informació climatològica que es dedueix de mapes de temperatures o precipitacions d'Espanya.
- 4.1. *Enumera els trets dels diferents tipus de temps atmosfèric establerts per les estacions climatològiques.*
5. Analitzar els tipus de temps atmosfèric a Espanya utilitzant els mapes de superfície i d'altura.
- 5.1. *Identifica i interpreta en un mapa del temps els elements que expliquen els diversos tipus de temps atmosfèric.*
6. Interpretar un mapa del temps tenint en compte les característiques dels tipus de temps peninsulars i insulars.
- 6.1. *Comenta un mapa del temps d'Espanya i hi distingeix els elements que expliquen el tipus de temps característic de l'estació de l'any corresponent.*
7. Obtenir i seleccionar informació de contingut geogràfic relativa a la diversitat climàtica d'Espanya utilitzant les fonts disponibles, com Internet, mitjans de comunicació social o fonts bibliogràfiques.
- 7.1. *Analitza els efectes del canvi climàtic a Espanya.*
- 7.2. *Extreu conclusions mediambientals de gràfics i estadístiques que reflecteixen les pluges torrencials.*
8. Identificar les diferents regions vegetals.
- 8.1. *Identifica en un mapa els diferents dominis vegetals i comenta les característiques que presenten.*
9. Diferenciar raonadament les formacions vegetals espanyoles.
- 9.1. *Identifica en un paisatge natural les formacions vegetals que hi apareixen.*
- 9.2. *Analitza raonadament una clisèrie.*

BLOC 4. LA HIDROGRAFIA

Continguts

La diversitat hídrica de la península Ibèrica i de les illes.
Els vessants hidrogràfics.
Règims fluvials predominants.
Els aiguamolls.
Les aigües subterrànies.
L'aprofitament dels recursos hídrics: la incidència de la sequera i les pluges torrencials.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explicar la diversitat hídrica de la península Ibèrica i de les illes i enumerar i localitzar els diversos tipus d'elements hídrics que es poden percebre observant el paisatge.
- 1.1. *Identifica la diversitat hídrica d'Espanya.*

2. Descriure les conques fluvials espanyoles, situar-les en un mapa i enumerar-ne les característiques.
 - 2.1. *Localitza en un mapa d'Espanya les principals conques fluvials.*
3. Identificar els règims fluvials més característics
 - 3.1. *Relaciona els règims hídrics dels cursos fluvials amb les possibilitats d'aprofitament hídric a Espanya.*
4. Enumerar les zones humides d'Espanya, localitzar-les en un mapa i comentar-ne les característiques.
 - 4.1. *Localitza en un mapa les zones humides espanyoles i debat un aspecte d'actualitat que hi estigui relacionat.*
5. Analitzar l'aprofitament dels recursos hídrics al nostre país, incloent-hi les característiques de sequera i de pluges torrencials del clima, així com els aquífers disponibles a les Balears.
 - 5.1. *Situa els grans embassaments en un mapa de la xarxa hidrogràfica espanyola i dedueix les conseqüències que se'n deriven analitzant també les característiques climàtiques.*
 - 5.2. *Analitza i comenta gràfics i estadístiques que reflecteixen les èpoques de sequera en relació amb un mapa dels tipus de règims fluvials dels rius de la península i n'extreu conclusions.*
6. Obtenir i seleccionar informació de contingut geogràfic relativa a la hidrologia espanyola utilitzant diferents fonts d'informació.
 - 6.1. *Selecciona imatges i notícies periodístiques que reflecteixen la desigualtat hídrica del país i com interacciona amb les activitats humanes.*

BLOC 5. ELS PAISATGES NATURALS I LES RELACIONS NATURALES-SOCIETAT

Continguts

Els paisatges naturals espanyols: varietats.
La influència del medi en l'activitat humana.
Els medis humanitzats i la interacció d'aquests a l'espai geogràfic. Els paisatges culturals.
Aprofitament sostenible del medi físic.
Polítiques afavoridores del patrimoni natural.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Descriure els paisatges naturals espanyols i identificar-ne els trets.
 - 1.1. *Distingeix les característiques dels grans conjunts paisatgístics espanyols.*
2. Reflectir en un mapa les grans àrees de paisatges naturals espanyols.
 - 2.1. *Localitza en un mapa els paisatges naturals espanyols i n'identifica les característiques.*
3. Descriure els espais humanitzats i enumerar-ne els elements constitutius.
 - 3.1. *Identifica i exposa els problemes suscitats per la interacció home-naturala als paisatges.*
 - 3.2. *Analitza algun element legislador que corregeixi l'acció humana sobre la naturala.*

4. Relacionar el medi natural amb l'activitat humana i descriure casos en què l'home ha modificat el medi.

4.1. Diferencia els paisatges humanitzats dels naturals.

5. Obtenir i seleccionar informació de contingut geogràfic relativa als paisatges naturals i a les relacions naturalesa-societat utilitzant fonts en què aquesta informació es trobi disponible, com Internet, fonts bibliogràfiques o mitjans de comunicació social.

5.1. Selecciona i analitza notícies periodístiques o imatges en les quals es reflecteix la influència del medi en l'activitat humana.

5.2. Selecciona i analitza notícies periodístiques o imatges de diferents fonts d'informació en les quals es percep la influència de l'home sobre el medi.

5.3. Obté i analitza la informació que apareix als mitjans de comunicació social referida a la destrucció del medi natural per part de l'home.

6. Comparar imatges de les varietats de paisatges naturals.

6.1. Diferencia els diversos paisatges naturals espanyols a partir de fonts gràfiques i comenta imatges representatives de cada una de les varietats de paisatges naturals procedents de mitjans de comunicació social, Internet o fonts bibliogràfiques.

BLOC 6. LA POBLACIÓ ESPANYOLA

Continguts

Fonts per a l'estudi de la població.

Distribució territorial de la població.

Evolució històrica.

Moviments naturals de població.

Les migracions.

Mapa de la distribució de la població espanyola.

Mapa de densitat de la població espanyola.

Conformació de l'espai demogràfic actual. Taxes demogràfiques.

Diversitat regional. Estructura, problemàtica actual i possibilitats de futur de la població espanyola.

La població a les Illes Balears: evolució històrica, canvis actuals i perspectiva històrica.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar les fonts per a l'estudi de la població i establir els procediments que permeten estudiar casos concrets.

1.1. Utilitza les eines d'estudi de la població.

2. Comentar gràfics i taxes que mostren l'evolució de la població espanyola.

2.1. Comenta la piràmide de població espanyola actual i la compara amb alguna piràmide d'un període anterior o amb previsions futures.

- 2.2. *Distingeix les diferents piràmides de població al llarg de l'evolució històrica.*
- 2.3. *Resol problemes de demografia referits al càlcul de taxes de població.*
3. Caracteritzar la població espanyola i identificar-ne els moviments naturals.
 - 3.1. *Aplica la teoria de la transició demogràfica al cas espanyol.*
 - 3.2. *Tria dades i taxes demogràfiques que mostren la configuració de la població d'un territori.*
4. Explicar la distribució de la població espanyola i identificar-ne les migracions.
 - 4.1. *Explica els processos migratoris antics que han afectat Espanya.*
 - 4.2. *Identifica i analitza les migracions recents.*
5. Diferenciar la densitat de població a l'espai peninsular i a l'insular i explicar la distribució de la població.
 - 5.1. *Comenta el mapa de la densitat de població actual d'Espanya.*
6. Comentar un mapa de la densitat de població d'Espanya i analitzar l'estructura d'aquesta població.
 - 6.1. *Analitza un gràfic de l'estructura de la població espanyola.*
7. Analitzar la població de les diverses comunitats autònomes i definir l'evolució i la problemàtica de cada una.
 - 7.1. *Compara i comenta la població de les regions en què aquesta augmenta i la de les regions en què aquesta minva.*
8. Analitzar les piràmides de població de les diverses comunitats autònomes i comentar-ne les peculiaritats.
 - 8.1. *Explica les relacions entre comunitats autònomes tenint en compte les migracions interiors.*
9. Explicar les perspectives de la població espanyola i l'ordenació del territori.
 - 9.1. *Selecciona i analitza informació sobre les perspectives de futur de la població espanyola.*
10. Obtenir i seleccionar informació de contingut demogràfic utilitzant Internet i altres fonts d'informació.
 - 10.1. *Presenta informació sobre la població espanyola, la defensa i en ressalta els aspectes més significatius utilitzant gràfics, mapes, piràmides, etc., en una presentació amb recursos informàtics o mitjançant exposicions en directe.*

BLOC 7. L'ESPAI RURAL I LES ACTIVITATS DEL SECTOR PRIMARI

Continguts

El pes de les activitats agropecuàries, forestals i pesqueres al PIB. La població activa.

Aspectes naturals i històrics que expliquen els factors agraris.

L'estructura de la propietat i la possessió de la terra.

Les explotacions agràries: característiques.

Polítiques de reforma agrària.

Tipus d'agricultura: coexistència de formes avançades i tradicionals.

Les transformacions agràries i industrials.

Els paisatges agraris d'Espanya: característiques.

La situació del sector a Espanya en el context de la Unió Europea.

L'activitat pesquera: localització, característiques i problemes. Anàlisi dels aspectes físics i humans que conformen l'espai pesquer.

La silvicultura: característiques i desenvolupament al territori.

El sector primari a les Illes Balears.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Descriure les activitats agropecuàries i forestals i especificar les característiques que tenen a Espanya.

1.1. *Identifica les activitats agropecuàries i forestals.*

1.2. *Diferencia les activitats del sector primari d'altres activitats econòmiques.*

2. Distingir els paisatges agraris i descriure'n les característiques.

2.1. *Situa en un mapa la distribució dels principals aprofitaments agraris.*

2.2. *Aporta els aspectes del passat històric que han incidit en les estructures agràries espanyoles.*

3. Analitzar adequadament un paisatge rural i distingir-ne la terra de conreu, els boscs i l'hàbitat.

3.1. *Selecciona i comenta imatges que posen de manifest les característiques dels diversos paisatges agraris espanyols.*

4. Comprendre l'evolució de l'estructura de la propietat.

4.1. *Defineix històricament i sumàriament l'estructura de la propietat.*

5. Identificar formes de possessió de la terra.

5.1. *Identifica i analitza les característiques dels diversos paisatges agraris espanyols.*

6. Explicar el sector agrari espanyol tenint en compte les estructures de la propietat i les característiques de les explotacions.

6.1. *Aporta dades o gràfics d'aspectes estructurals que expliquen el dinamisme d'un sector agrari concret.*

7. Explicar la situació del sector agrari espanyol i balear tenint en compte el context europeu i les polítiques de la Unió Europea: política agrària comuna (PAC).

7.1. *Comenta textos periodístics que expliquen la situació espanyola en la PAC.*

8. Analitzar l'activitat pesquera i definir-ne les característiques i els problemes.

8.1. *Exposa les característiques i les peculiaritats de l'activitat pesquera espanyola.*

9. Obtenir i seleccionar informació de contingut geogràfic relativa a l'espai rural, silvícola o pesquer utilitzant fonts disponibles a Internet, a mitjans de comunicació social o a recursos bibliogràfics.

9.1. *Selecciona i analitza notícies periodístiques que tracten de problemes pesquers i n'identifica l'origen.*

9.2. *Elabora gràfics comparatius del pes específic al PIB de les activitats agràries, ramaderes, forestals i pesqueres espanyoles en comparació d'altres sectors d'activitat.*

BLOC 8. LES FONTS D'ENERGIA I L'ESPAI INDUSTRIAL

Continguts

Localització de les fonts d'energia a Espanya.

El procés d'industrialització espanyol: característiques i breu evolució històrica.

Aportació de la indústria al PIB. La població activa.

Deficiències i problemes del sector industrial espanyol.

Regions industrials d'Espanya: importància de les polítiques territorials en aquest sector.

Influència de la política de la Unió Europea en la configuració de la indústria espanyola.

La planificació industrial. Els eixos de desenvolupament industrial: perspectives de futur.

Les activitats industrials a les Illes Balears: sectors industrials i importància econòmica.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar el procés d'industrialització espanyol i establir les característiques històriques que han menat a la situació actual.

1.1. Selecciona i analitza informació sobre els problemes i la configuració de la indústria espanyola.

1.2. Selecciona i analitza imatges que mostren l'evolució històrica de la indústria espanyola en una zona concreta o en un sector concret.

2. Relacionar les fonts d'energia i la industrialització i descriure les conseqüències que se'n deriven a Espanya.

2.1. Relaciona el naixement de la indústria i la localització de fonts d'energia i matèries primeres al país.

3. Conèixer els factors de la industrialització a Espanya.

3.1. Estableix un eix cronològic per explicar l'evolució històrica de la industrialització espanyola.

3.2. Enumera les característiques de la indústria espanyola i les diferències regionals.

3.3. Elabora i analitza gràfics i estadístiques que expliquen les produccions industrials.

4. Identificar i comentar els elements d'un paisatge industrial determinat.

4.1. Analitza i comenta paisatges d'espais industrials.

4.2. Assenyala en un mapa els assentaments industrials més importants i hi distingeix els diferents sectors industrials.

5. Descriure els eixos de desenvolupament industrial sobre un mapa i exposar-ne les característiques i les possibilitats futures de regeneració i canvi.

5.1. Localitza i descriu les regions industrials i els eixos de desenvolupament industrial.

5.2. Descriu els eixos o focus de desenvolupament industrial i les perspectives de futur que tenen.

6. Obtenir i seleccionar informació de contingut geogràfic relativa a l'espai

industrial espanyol utilitzant fonts en què aquesta informació es trobi disponible, com Internet, fonts bibliogràfiques o mitjans de comunicació.

6.1. Descriu les polítiques industrials de la Unió Europea i la influència que exerceixen en les polítiques espanyoles.

BLOC 9. EL SECTOR DE SERVEIS

Continguts

La terciarització de l'economia espanyola: influència en el PIB. La població activa del sector terciari.

Anàlisi dels serveis i distribució al territori.

L'impacte de les infraestructures sobre l'espai geogràfic.

El sistema de transport com a forma d'articulació territorial.

El desenvolupament comercial: característiques i evolució.

Els espais turístics: característiques i evolució.

Altres activitats terciàries: sanitat, educació, finances i serveis públics.

La terciarització de l'economia balear. El turisme: factors i evolució. El turisme i el medi ambient.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar la terciarització de l'economia espanyola i exposar les característiques que presenta i la influència que exerceix en el producte interior brut.

1.1. Identifica les característiques del sector terciari espanyol.

2. Identificar la presència dels serveis al territori i analitzar-ne la distribució i l'impacte en el medi.

2.1. Explica la incidència del sector de serveis en l'economia espanyola.

3. Explicar el sistema de transport a Espanya i distingir l'articulació territorial que configura.

3.1. Descriu com s'articulen els mitjans de comunicació més importants d'Espanya (ferrocarrils, carreteres, ports i aeroports).

3.2. Comenta sobre un mapa de transports la transcendència que aquest sector té a l'hora d'articular el territori.

3.3. Descriu i analitza mapes que reflecteixen un sistema de transport determinat.

3.4. Distingeix en un mapa els principals nodes del transport espanyol.

3.5. Resol problemes plantejats en un cas específic sobre vies de comunicació al nostre país.

4. Descriure el desenvolupament comercial, exposar-ne les característiques i fer referència a l'ocupació territorial que imposa.

4.1. Comenta gràfics i estadístiques que expliquen el desenvolupament comercial.

5. Localitzar en un mapa els espais turístics i enumerar-ne les característiques i les desigualtats regionals.

5.1. Analitza i explica les desigualtats de l'espai turístic.

6. Obtenir i seleccionar informació de contingut geogràfic relativa a l'activitat o a l'espai del sector de serveis espanyol utilitzant fonts en què aquesta informació es trobi disponible, com Internet, fonts bibliogràfiques o mitjans de comunicació social.

6.1. *Comenta gràfics i estadístiques que expliquen el desenvolupament turístic espanyol.*

6.2. *Explica com articulen el territori altres activitats terciàries.*

7. Utilitzar correctament la terminologia del sector de serveis.

7.1. *Analitza i comenta imatges de l'espai destinat al transport, al comerç o a altres activitats del sector de serveis.*

8. Identificar i comentar un paisatge transformat per una important zona turística.

8.1. *Elabora esquemes per analitzar la influència del sector de serveis en l'economia i l'ocupació a Espanya a partir d'imatges que reflecteixen l'impacte d'aquest sector en un paisatge.*

BLOC 10. L'ESPAI URBÀ

Continguts

Concepte de *ciutat* i influència que exerceix en l'ordenació del territori.

Morfologia i estructura urbanes.

Les planificacions urbanes.

Característiques del procés d'urbanització. Les àrees d'influència.

Els usos del sòl urbà.

La xarxa urbana espanyola. Característiques del procés de creixement espacial de les ciutats.

El sistema urbà de les Illes Balears: capitals insulars, macrocefàlia de Palma i ordenació territorial.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Definir la ciutat.

1.1. *Defineix el concepte de ciutat i n'aporta exemples.*

2. Analitzar i comentar plànols de ciutats i distingir-hi els diferents traçats.

2.1. *Comenta un paisatge urbà a partir d'una font gràfica.*

2.2. *Analitza i explica el plànol de la ciutat més propera o significativa respecte al lloc de residència.*

3. Identificar el procés d'urbanització i enumerar-ne les característiques i les planificacions internes.

3.1. *Identifica les característiques del procés d'urbanització.*

3.2. *Explica els processos de planificació urbana i en posa exemples.*

4. Analitzar la morfologia i l'estructura urbana i extreure conclusions de l'empremta de la història i de l'expansió espacial, reflex de l'evolució econòmica i política de la ciutat.

4.1. *Assenyala la influència històrica en el plànol de les ciutats espanyoles.*

- 4.2. *Explica la morfologia urbana i assenjala les parts d'una ciutat sobre un plànol.*
5. Analitzar i comentar un paisatge urbà.
- 5.1. *Selecciona i analitza imatges que expliquen la morfologia i l'estructura urbana d'una ciutat coneguda.*
6. Identificar el paper de les ciutats en l'ordenació del territori.
- 6.1. *Explica la jerarquització urbana espanyola.*
7. Descriure la xarxa urbana espanyola i comentar-ne les característiques. Reconèixer el sistema urbà balear i la importància de Palma.
- 7.1. *Descriu i analitza les influències mútues existents entre la ciutat i l'espai que l'envolta.*
8. Obtenir, seleccionar i analitzar informació de contingut geogràfic relativa a l'espai urbà espanyol utilitzant fonts en què aquesta informació es trobi disponible, com Internet, fonts bibliogràfiques o mitjans de comunicació social.
- 8.1. *Selecciona i analitza notícies periodístiques que mostren la configuració i la problemàtica del sistema urbà espanyol.*

BLOC 11. FORMES D'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL

Continguts

L'organització territorial d'Espanya. Influència de la història i la Constitució de 1978.

Els desequilibris i els contrastos territorials.

Les comunitats autònomes: polítiques regionals i de cohesió territorial.

La comunitat autònoma de les Illes Balears: particularitats politicoadministratives.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Descriure l'organització territorial espanyola i analitzar-ne l'estructura local, regional, autonòmica i nacional.
- 1.1. *Explica i localitza en un mapa l'organització territorial espanyola partint del municipi i de la comunitat autònoma.*
2. Explicar l'organització territorial espanyola i exposar la influència de la història i de la Constitució de 1978.
- 2.1. *Distingeix i enumera les comunitats autònomes, les principals ciutats de cada una i els països fronterers amb Espanya.*
3. Explicar l'organització territorial espanyola a partir de mapes històrics i actuals.
- 3.1. *Explica l'ordenació territorial espanyola a partir de mapes històrics i actuals.*
- 3.2. *Compara l'ordenació territorial actual i la de la primera meitat del segle XX.*
4. Analitzar l'organització territorial espanyola i descriure'n els desequilibris i els contrastos territorials i els mecanismes correctors. Comprendre la particular organització territorial de les Illes Balears.
- 4.1. *Descriu l'ordenació territorial establerta per la Constitució de 1978.*
- 4.2. *Explica les polítiques territorials que practiquen les comunitats autònomes en aspectes*

concrets.

4.3. Enumera els desequilibris i els contrastos territorials existents en l'organització territorial espanyola.

5. Descriure la transcendència de les comunitats autònomes i les polítiques territorials que duen a terme.

5.1. Distingeix els símbols que diferencien les comunitats autònomes.

6. Obtenir, seleccionar i analitzar informació de contingut geogràfic relativa a les formes d'organització territorial a Espanya utilitzant fonts en què aquesta informació es trobi disponible, com Internet, fonts bibliogràfiques o mitjans de comunicació social.

6.1. Explica raonadament els trets essencials de les polítiques territorials autonòmiques.

BLOC 12. ESPANYA A EUROPA I AL MÓN

Continguts

Espanya: situació geogràfica. Posició i localització dels territoris que conformen la unitat i la diversitat política.

Espanya a Europa. Estructura territorial. Contrasts físics i socioeconòmics d'Europa.

La posició d'Espanya a la Unió Europea. Polítiques regionals i de cohesió territorial

Espanya al món. Globalització i diversitat al món: processos de mundialització i desigualtats territorials. Grans eixos mundials.

Posició d'Espanya en les àrees socioeconòmiques i geopolítiques mundials.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Definir la situació geogràfica d'Espanya al món, establir la posició que ocupa i localitzar-ne els territoris.

1.1. Localitza en un mapa les grans àrees de la geografia econòmica i assenyalas les àrees amb les quals Espanya té més relació.

1.2. Identifica aspectes rellevants d'Espanya en la situació mundial.

1.3. Localitza la situació espanyola entre les grans àrees de la geografia econòmica mundial.

2. Descriure el continent europeu i distingir-ne l'estructura territorial i els contrastos físics i socioeconòmics.

2.1. Explica la posició d'Espanya dins la Unió Europea.

3. Identificar la posició d'Espanya dins la Unió Europea i enumerar les polítiques regionals i de cohesió territorial que es practiquen a Europa i que afecten el nostre país.

3.1. Extreu conclusions de les mesures que la Unió Europea pren en política regional i de cohesió territorial que afecten Espanya.

3.2. Comenta notícies periodístiques o textos que expliquen la posició d'Espanya dins la Unió Europea.

4. Definir el concepte de *globalització* i explicar-ne els trets.

4.1. *Identifica i descriu els trets de la globalització amb exemples que afecten el nostre país.*

5. Comparar els processos de mundialització i de diversificació territorial i resumir les característiques d'un procés i de l'altre.

5.1. *Elabora quadres comparatius de l'aplicació a casos concrets del concepte de mundialització i del concepte de diversitat territorial.*

6. Explicar les repercussions de la inclusió d'Espanya dins espais socioeconòmics i geopolítics continentals i mundials utilitzant fonts diverses basades en material bibliogràfic o en línia i tenint en compte les opinions exposades als mitjans de comunicació social.

6.1. *Explica les repercussions de la inclusió d'Espanya dins espais geopolítics i socioeconòmics continentals i mundials a partir de diferents fonts d'informació geogràfica.*